

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Кулікової Світлани Вікторівни

на дисертаційне дослідження Лоу Яньмей на тему

«Формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційної роботи

В умовах сьогодення важливого значення набувають якості фахівців в галузі музичного мистецтва, що характеризують його як художньо та естетично розвинену особистість, здатну впевнено орієнтуватись у сучасному соціокультурному та педагогічному просторі. Актуальність обраної Лоу Яньмей теми дисертаційного дослідження «Формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки» зумовлена тим, що сучасний вчитель музичного мистецтва, а також викладач закладів мистецької спеціалізованої освіти повинен володіти не тільки високим рівнем теоретичної та виконавської підготовки, а й вести активний самостійний пошук ефективних шляхів удосконалення музично-освітнього процесу, розробляти та застосовувати авторські методики, виявляти причинно-наслідкові зв'язки під час пошуку оптимальних рішень у процесі розв'язання проблемних ситуацій.

Як зазначає Лоу Яньмей, «інтелектуальні вміння мають широкий спектр застосування. Саме вони дають змогу людині опанувати різні види діяльності, акумулювати досвід, напрацьовувати нові знання та компетентності. Таким чином, уже сформовані інтелектуальні вміння виступають першоосновою для безперервного й успішного процесу самоосвіти та саморозвитку».

Вивчення проблемних ситуацій, з якими стикається молоде покоління вчителів музичного мистецтва в процесі самостійної професійної діяльності, дає змогу констатувати те, що в процесі навчання майбутні вчителі не в достатній кількості набувають необхідного досвіду планування, організації, здійснення творчого пошуку, не завжди спроможні правильно оцінювати педагогічну ситуацію або ефективно розв'язувати педагогічні задачі. Отже, актуальним є акцентування уваги педагогів на інтелектуально-світоглядному аспекті вдосконалення освітнього процесу.

Засобом формування музично-інтелектуальних умінь дисертант не випадково обирає фортепіанну підготовку, адже інтерпретація музичного тексту, хоча й має певні правила, у кінцевому результаті передбачає творче його прочитання, співавторство виконавця, індивідуальність трактування, а унікальністю музичного мистецтва є творча свобода в процесі виконання імпровізації, вміння варіювати жанр і стиль заданого твору.

Таким чином, у процесі фортепіанного виконавства у здобувачів вищої освіти формуються не тільки музичні інтелектуальні вміння, а й активне, самостійне, творче мислення, на основі якого здійснюється подальший

саморозвиток і самовдосконалення творчої особистості.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На користь актуальності досліджуваної проблеми свідчить те, що базовою основою дослідження став тематичний план науково-досвідної роботи Університету Ушинського. Дисертація виконана відповідно до комплексної наукової теми: ««Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (реєстраційний номер 0120 U002017).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 12 від 27 червня 2018 р.).

Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів

Найвагоміші здобутки дисертаційного дослідження Лоу Яньмей, на наш погляд, мають наукову і практичну значущість. Вперше: розглянуто проблему формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти у процесі фортепіанної підготовки, відображено результати експериментального дослідження з даної теми. Доведено неспроможність теорій, в яких рівень інтелекту ототожнюється з успішністю результатів діяльності, підкреслено концептуальну розбіжність поглядів вчених щодо розуміння факторів, які впливають на розвиток інтелекту. Зазначено, що інтелект проявляється та формується в процесі інтелектуальної діяльності, адже інтелектуальні вміння забезпечують вибір певної стратегії розв'язання завдання, релевантного умовам і характеру задачі і відповідають сформованим на той час особистісним стильовим характеристикам діяльності суб'єкта. Визначено сутність музичного інтелекту, як незалежного автономного інтелекту, тісно пов'язаного з іншими видами інтелекту, в основі якого лежить універсальна мова музики, який характеризується особливим типом організації музично-теоретичних знань та ефективними стратегіями досягнення результатів виконання, створення та сприйняття музичних творів.

Охарактеризовано сутність поняття «музично-інтелектуальні вміння здобувачів вищої освіти», що розуміється як психічні та розумові новоутворення, у яких закріплюється набутий художньо-аналітичний та музично-виконавський досвід, щодо ефективного та постійного застосування стратегій досягнення результатів цілепокладання під час сприйняття, інтерпретації або імпровізації музичного твору.

На основі теоретичного аналізу наукових джерел дисертантом виявлено чотири групи музично-інтелектуальних умінь: музично-інтенціональні, когнітивно-продуктивні, адаптивно-варіативні та художньо-рефлексивні.

Автором дисертації розроблено компонентно-функціональну структуру музично-інтелектуальних умінь, яку складає єдність інтенціонально-ціннісного, музично-когнітивного, адаптивно-діяльнісного та художньо-організаційного компонентів; визначено відповідні критерії – музично-інтенціональний, змістовно-усвідомлений, творчо-адаптивний та діяльнісно-вольовий та їх показники, а також рівні сформованості досліджуваного феномена – пасивний, адаптивний та свідомий.

Дисертантом створено інноваційну методику формування музично-

інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки, в основі якої покладено педагогічні умови: орієнтація на самостійне визначення цільового змісту презентації на основі стратегічно обумовленої взаємодії зі слухачами; спонукання до пошуку власних вирішень, щодо підготовки й оприлюднення сценарію художньої презентації; створення розвивального, художньо-освітнього середовища в процесі навчання на основі інформаційно-інтеграційного контексту та тематичної єдності презентації.

Уточнено зміст феномену «інтелект» як універсального інтегрального утворення психічних та розумових функцій суб'єкта, що пов'язане з особливостями сприйняття суб'єктом навколишнього світу, характеризується особливим типом організації предметно-специфічних знань та ефективними стратегіями досягнення результатів ціле покладання; зміст поняття «інтелектуальні стилі», який виражається у наявності індивідуально-своєрідних способів постановки та розв'язання суб'єктом проблем.

Практичне значення має розроблена автором інноваційна методика забезпечення формування музично-інтелектуальних умінь в процесі навчання здобувачів вищої освіти та підвищенні рівня їх художньо-аналітичної та інструментально-виконавської підготовки

Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 11 публікаціях автора, 4 статті надруковано в наукових фахових виданнях України, 7 праць апробаційного характеру.

Спрямованість міжнародних наукових конференцій, де відбулась апробація дисертаційного дослідження, характер статей здобувача, в яких відображено основні наукові положення дисертації та результати проведених досліджень, повною мірою розкривають дослідницьку проблему. Загалом уважаємо, що матеріали дослідження пройшли належну апробацію.

Ступінь обґрунтованості наукових положень

Ознайомлення з текстом дисертації Лоу Яньмей дає підстави відзначити, що в роботі логічно та послідовно висвітлено хід та результати проведеного дослідження. Здійснено глибокий аналіз понять за темою дисертації. На основі наукового пошуку обґрунтовано та виважено концептуальні положення дослідження, висвітлено підсумки впровадження інноваційної методики формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки, що підтверджують достовірність наукових положень, результатів та висновків дослідження.

Дисертація чітко структурована. У вступі визначено актуальність теми дослідження, відображено науковий апарат дослідження, що є коректним та обґрунтованим. Відповідно до поставленої мети дослідження, що полягає в розробці, науковому обґрунтуванні й перевірці експериментальним шляхом інноваційної методики формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки, визначено п'ять завдань, для розв'язання яких доцільно обрано комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних методів. Окреслено методологічну та теоретичні основу дослідження; схарактеризовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів дослідження; відображено відомості про апробацію,

особистий внесок здобувача, структуру та обсяг наукової роботи.

В першому розділі «Теоретичні засади дослідження музично-інтелектуальних умінь у здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки» висвітлено результати розв'язання першого та другого завдань дослідження. Наразі обґрунтовано поняття «музично-інтелектуальні вміння» в науковому дискурсі, який розкрито на основі теоретичного дослідження низки категорій, таких як: «інтелект», «інтелектуальна культура», «інтелектуальна компетентність», «інтелектуальна обдарованість», «музичний інтелект», «уміння» тощо.

На основі аналізу науково-методичної літератури, автор надає власне тлумачення поняття «інтелектуальні вміння», які розуміються як психічні та розумові новоутворення, у яких закріплюється набутий інтелектуальний досвід та реалізується можливість постійного їх використання (с. 70).

Поняття «музичний інтелект» трактується дисертантом як незалежний автономний інтелект, тісно пов'язаний з іншими видами інтелекту, в основі якого лежить універсальна мова музики, він характеризується особливим типом організації музично-теоретичних знань та ефективними стратегіями досягнення результатів виконання, створення та сприйняття музичних творів (с. 98)

Автором конкретизовано сутність поняття «музично-інтелектуальні вміння» як психічних та розумових новоутворень, у яких закріплюється набутий художньо-аналітичний, музично-виконавський досвід та реалізується можливість постійного їх використання під час сприйняття, інтерпретації та створення музичного тексту (с. 98).

У контексті діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва та викладачів закладів мистецької спеціалізованої освіти дисертантом виділено чотири групи музично-інтелектуальних умінь: музично-інтенціональні, когнітивно-продуктивні, адаптивно-варіативні, художньо-рефлексивні (с. 81).

Дисертантом розроблено компонентну структуру інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти, до якої включено чотири компоненти, які ураховують виділені чотири групи інтелектуальних умінь (музично-інтенціональні, когнітивно-продуктивні, адаптивно-варіативні, художньо-рефлексивні) (с. 90).

Дослідник доводить, що інтенціонально-ціннісний компонент (с. 91) окреслює вектор свідомості студента на музичний образ, художню ідею, взагалі на його ставлення до змісту або явищ музичної діяльності.

Музично-когнітивний компонент (с. 91–92) ґрунтується на когнітивно-продуктивних вміннях теоретичного та методичного характеру та забезпечує зберігання, впорядкування і перетворення художньої інформації, або виконавського досвіду

Адаптивно-діяльнісний компонент (с. 92–93) виражається в спрямованості студента на комбінування вивчених та відомих способів діяльності, переміщення засвоєних способів діяльності в нові умови.

Художньо-організаційний компонент (с. 93–94) орієнтований на регуляцію музично-виконавської та музично-просвітницької діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі коригування процесу переробки інформації, послідовності використання певних прийомів та операцій, здійснення самоконтролю та самооцінки на основі вольової дії.

До вагомих здобутків варто віднести другий розділ дослідження «Методичні аспекти формування музично-інтелектуальних умінь у здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки», присвячений вирішенню третього завдання.

Відзначимо вдало обрані дисертантом наукові підходи: феноменологічний, художньо-ментальний, міждисциплінарний, системний та процесуально-діяльнісний. Позитивним вважаємо обрання здобувачем художньо-ментального підходу та акцентування уваги на синтезі уявлень студентів про музичні явища на основі культурно-історичних, етнонаціональних, освітньо-професійних мистецьких чинників.

Дисертант ґрунтовно підійшов до визначення комплексу принципів. Особливо хотілося б відмітити визначення Лоу Яньмей наскрізних принципів проблемності, інтелектуальної мобільності, енатевізму, інтелектуалізації, цілісності, структуризації, інтелектуально-стильового функціонування, інтелектуально-стильової варіативності, котрі націлені врахувати як позитивні, так і негативні виклики сучасного суспільства та освіти.

Наукову цінність представляє розроблене та обґрунтоване методичне забезпечення, а саме: педагогічні умови формування музично-інтелектуальних умінь та інноваційні методи їх реалізації (організація освітнього процесу в межах створення професійно-орієнтованого середовища навчання, що заснований на діалоговій взаємодії викладача і студентів, а також інтеграції змісту фахових дисциплін з метою формування фахової ідентичності; орієнтація процесу навчання на накопичення студентом індивідуального продуктивного інтелектуального досвіду в процесі виконавських та вербально-інтерпретаційних дій, спрямованих на осягнення та осмислення явищ музичного мистецтва; включення до структури індивідуальних занять проблемно-пошукових методів навчання, з опорою як на розроблені раніше різні моделі художніх проєктів, алгоритми прогнозування шляхів розв'язання виконавських труднощів, певний інтелектуальний стиль поведінки, так і на накопичення нового досвіду, спрямованого на активізацію художнього мислення майбутніх учителів музичного мистецтва; переорієнтація діяльності викладача з інформаційно-оцінної на художньо-організаційну, яка спрямована на самостійну діяльність студентів; активізацію рефлексії та саморегуляції у процесі музично-творчої та художньо-просвітницької роботи студентів) (п.2.2).

Особливий науковий інтерес представляє розв'язання четвертого та п'ятого завдань дослідження, що відображені в розділі 3 «Експериментальна перевірка методики формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки». Лоу Яньмей задля оцінювання компонентів сформованості музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти розробляє критерії та відповідні показники. Іntenціонально-ціннісному компоненту відповідає музично-інтенціональний критерій; музично-когнітивному компоненту – змістовно-усвідомлений критерій, адаптивно-діяльнісному компоненту – творчо-адаптивний критерій, художньо-організаційному компоненту – діяльнісно-вольовий критерій.

Лоу Яньмей визначає три рівні (пасивний, адаптивний, свідомий) та зважено обирає спеціальні діагностичні методи, серед яких опитувальник на

основі шкали оцінювання уважності та усвідомленості в повсякденному житті (Brown, 1987), опитувальник на основі тесту «Діагностика мотивації досягнення» (А. Мехраб'ян), метода педагогічного спостереження за інтерпретаційною діяльністю студентів, педагогічне спостереження, творчі завдання (п.3.1).

Варто відмітити чітко організовану практичну роботу, що послідовно здійснювалась на етапі усвідомлено-професійного цілепокладання, пошукового змістотворення, адаптації досвіду та конструктивно-особистісної рефлексії.

Доведення статистичної розбіжності за всіма критеріями наприкінці формульованого етапу експерименту підтвердило, що запропонована методика формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів освіти в процесі фортепіанної підготовки є ефективною в нових соціокультурних умовах. Отримані здобувачем результати свідчать про доцільність її впровадження в практику підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та викладачів мистецької спеціалізованої освіти.

Загальні висновки висвітлюють результати, поставлених Лоу Яньмей завдань. Зміст дисертації доповнюють додатки.

Оцінка змісту й оформлення дисертації

Відмітимо, що дисертаційна робота добре структурована і відповідає встановленим вимогам щодо оформлення. Стиль викладу в ній наукових положень, матеріалів досліджень, висновків зрозумілий та доступний для сприйняття.

Ознайомлення з текстом дисертації Лоу Яньмей дає підстави стверджувати, що дана наукова робота є цілісною, самостійною, завершеною працею, що пройшла належну апробацію та відповідає вимогам, що ставлять МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати, представленої Лоу Яньмей дисертаційної роботи, хочемо висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. У розділі 1 п.1.1. (с. 48–49) дисертантка презентує однофакторні та багатфакторні моделі інтелекту. Разом з тим, є не зовсім зрозумілим, на яку саме модель авторка спирається у роботі і чому.

2. Робота виграла би, якщо дисертанткою було б кореспондовано досвід китайських дослідників щодо проблеми формування музично-інтелектуальних умінь.

3. В представленій роботі в основу методики формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти покладено процесуально-діяльнісний підхід, що «зумовлює можливості його формування лише в процесі діяльності». Цікаво було б почути, як використовувався означений підхід в умовах дистанційного навчання.

4. В представленій методиці формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти (Розділ 3) презентовано низку інноваційних методів та творчих завдань для здобувачів, що перш за все наразі пов'язано з інформатизацією та комп'ютеризацією суспільства. У такому контексті, на наш погляд, в перебігу формульованого експерименту не знайшло достатнього

висвітлення впровадження новітніх комп'ютерних програм, редакторів тощо. Це вимагає пояснення дисертантки.

5. У тексті дисертаційної роботи зустрічаються певні стилістичні, граматичні та орфографічні помилки.

Загальний висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертаційної роботи, обґрунтованість, достовірність, теоретичну та практичну значущість отриманих результатів, можна вважати, що дисертація Лоу Яньмей на тему «Формування музично-інтелектуальних умінь здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки» має завершений, цілісний, авторський характер і відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Лоу Яньмей заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

Світлана КУЛІКОВА

Підпис Світлани Кулікової засвідчує

Проректор з наукової роботи

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

Лілія КЛОЧЕК